

Gjør Det Selv

VANSKELIGHETSGRAD:

Er sperrene først på plass, er det ikke vanskelig. Men du må være nøyaktig.

TIDSFORBRUK:

3 dager til plater
3 dager til takfot med
rennekrok og bordtakbeslag
3 dager til takpapp og
avstandslist

PRIS:

Ca. 32.000 kr for 148 m².

Undertak som holder

Jo flere, jo bedre – mens far og sønn legger på plater, sørger Lise for å impregnere sperrene.

Slik ser huset ut når den siste taksteinen er på plass.

Et fast undertak er avgjort det beste alternativet når du legger undertak. Å velge den ekstra solide løsningen er god idé.

Du kan legge mange typer takbelegg direkte på lekter som er festet til sperrene. Men vær klar over at et tak da bare er det fagfolk kaller en klimaskjerm. Det beskytter huset ditt mot å bli gjennombløtt i regnvær. Men tettere er det heller ikke. Det kan fortsatt blåse inn under taket. Det kan fortsatt komme inn slagregn, og på sure vinterdager unngår du heller ikke drivsnø. For å få ned byggekostnadene har det blitt utviklet såkalte forenklede undertak. Men med økt fokus byggskader og god byggeteknikk – og på at bygg ut fra økologiske betraktninger bør få lengre levetid – vil flere vende tilbake til fast undertak, eller ei taktro som de gamle sa.

Plast holder ikke

Det enkelte og raske alternativet har vært å bruke en plastduk. Det er et svært billig alternativ, og plast til slike formål finnes i flere varianter. Men felles for flere av dem er at de holder dårlig i vind og vær. Noen har bukket under på grunn av solstrålene, andre fordi vinden har revet og rusket i dem selv om de ligger under et tak. Resultatet har i alle tilfeller vært det samme: En stygg bemerkning i takstdokumentet dersom huset skal selges.

I Danmark viste en undersøkelse gjort på 201 tak etter ett år og av 473 tak etter fem år at det var feil på hele 71 prosent av undertakene av plast. Til sammenligning var det «bare» feil på en tredjedel av de faste undertakene.

Tilsvarende observasjoner av takskader i Norge er gjort av SINTEF Byggforsk.

Om den nyeste platen er bedre enn den gamle, får vi neppe et godt svar på før om mange år. Men her var det ingen tvil: Et tegltak som kan holde i 100 år, skal ikke ha et undertak av plast.

Klar til takrenne

Vi begynner med å legge en rekke med kryssfiner undertakplater nederst ved takfoten (resten av takflaten kan vente). Her er det valgt takrenne som har rennekroker for å feste takrenna. (Alternativet, konsollkroker, skrur inn i stussbordet.)

Takrenna bør ha et fall på ca. 2 millimeter per meter. Er nedløpet omtrent midt på slik som her, må vi regne litt. Her skal fallet være 23 millimeter fra den ene siden av huset og 28 millimeter fra den andre siden til nedløpet.

Rennekrokene blir frest, og festet, ned i platene slik at de ligger helt i plan.

Når rennekrokene er bøyd og festet, monterer vi bordtaksbeslagene.

1 Den nederste rekka med kryssfinerplater blir satt opp først.

De er utstyrt med not og fjær slik at de kan dyttes sammen og deretter skrur de fast i lektene (skrur er mer stabilt enn spiker).

2 Med en overfres er det her lagd spor for nedfelling av rennekrokene.

Løsning gjør det mulig å få bordtaksbeslagene (som kommer over) helt plane – og kan brukes både for papptak og tegltak.

3 Takrenna skal helle minimum 2 millimeter per meter. Etter å ha målt opp fra begge endene av huset og til nedløpet, streker vi opp på alle rennekrokene.

4 Rennekrokene bøyes i en egen rennekrokbøyer etter strekene.

Den har vi leid der vi kjøpte takrennene, og den er ikke så vanskelig å bruke når vi først har lært det.

5 Rennekrokene kontrollerer vi en ekstra gang slik at takrennene blir sittende helt riktig. NB! Les bruksanvisningen nøye og søk råd slik at høyden i forhold til ferdig takteking blir god.

6 Rennekrokene skrur fast med skruer med flatt hode fordi de ikke må stikke opp i beslagene som vi legger på etterpå.

7 Platene av aluminium limes fast med en alkoholbasert silikonfugemasse (f.eks. fra Ardex) nederst på taket.

8 Platene sørger for å lede regnvannet sikkert ned i takrenna. Alle skjøter og skruer hull tettes med alkoholbasert silikonfugemasse slik at de blir tette og ikke gnager i pappen.

Nå da den nederste rekka med plater og rennekrokene er satt opp, skal de gamle lektene vekk slik at resten av platene kan settes opp.

Mange feil på undertak

Ifølge en dansk undersøkelse er det spesielt mange feil på undertak som bare består av plastduk. Denne duken finnes i diffusjonstette eller diffusjonsåpne utgaver og er langt billigere enn et fast undertak.

Undersøkelsen ble gjennomført på 550 hus som var under ombygging, og ved hele 82 prosent av de diffusjonstette undertakene av plast var det feil – dels ved dårlige rørgjennomføringer, dels ved opphoping av fuktighet, feilmontering og manglende ventilasjon.

For den diffusjonsåpne platen var tallet 79 prosent for feil av stort sett samme typer som ovenstående – en del av feilene er direkte skadelige for huset.

Det var «bare» feil på 32 prosent av de faste undertakene, flest på grunn av manglende ventilasjon.

Forberedelsen

1 De gamle sperrene gjøres klar til undertakplatene. Spikrene trekkes ut med en spikeruttrekker, og de siste restene av gammel tegl fjernes.

2 De gamle lektene skal også vekk. Takplatene er så stive at de bare kan monteres direkte på sperrene.

3 Sperrene får en omgang trebeskyttelse før de dekkes til igjen. Det er nå de er lettest å komme til å behandle på alle sider.

På med platene

Undertaket av plater holder like lenge som tegltaket. Og riktig utført tillater det ventilasjon mellom undertak og tegl slik at lektene ikke begynner å råtne.

Platene er av vannfast kryssfinér og så stive i seg selv at det ikke er behov for annen avstiving.

Da de har not og fjær, skal platene legges i forband slik at vi unngår en lang gjennomgående skjøt. Not og fjær sikrer helt tette skjøter.

Det må til to personer for å bakse de tunge platene på plass, og arbeidet foregår nedenfra og oppover så vi bygger videre ut fra platene med rennekrok.

1 Takplatene legges i forband. De ligger altså forskjøvet i forhold til hverandre. Det må til to personer for å få de tunge platene løftet opp på plass.

2 Not og fjær i platene sikrer at de sitter tett mot hverandre. Vi bør være klar over hvilken vei platene skal snu før vi løfter dem opp på taket.

SIKKERHET

Lei et godkjent stillas. Det er langt ned til bakken hvis vi er så uheldige å falle ned fra taket. En profesjonell håndverker skal bruke stillas til denne typen arbeidsoppgaver, så det bør naturligvis også vi andre gjøre.

VIKTIG

Sjekk forsikringen. Finn ut hva forsikringen din dekker av brann, tyveri, uværs- og vannskader mens du utfører gjør det selv-arbeide. Spesielt ved større arbeider kan det være aktuelt å tegne tilleggsforsikringer for å være bedre dekket om uheldet skulle være ute.

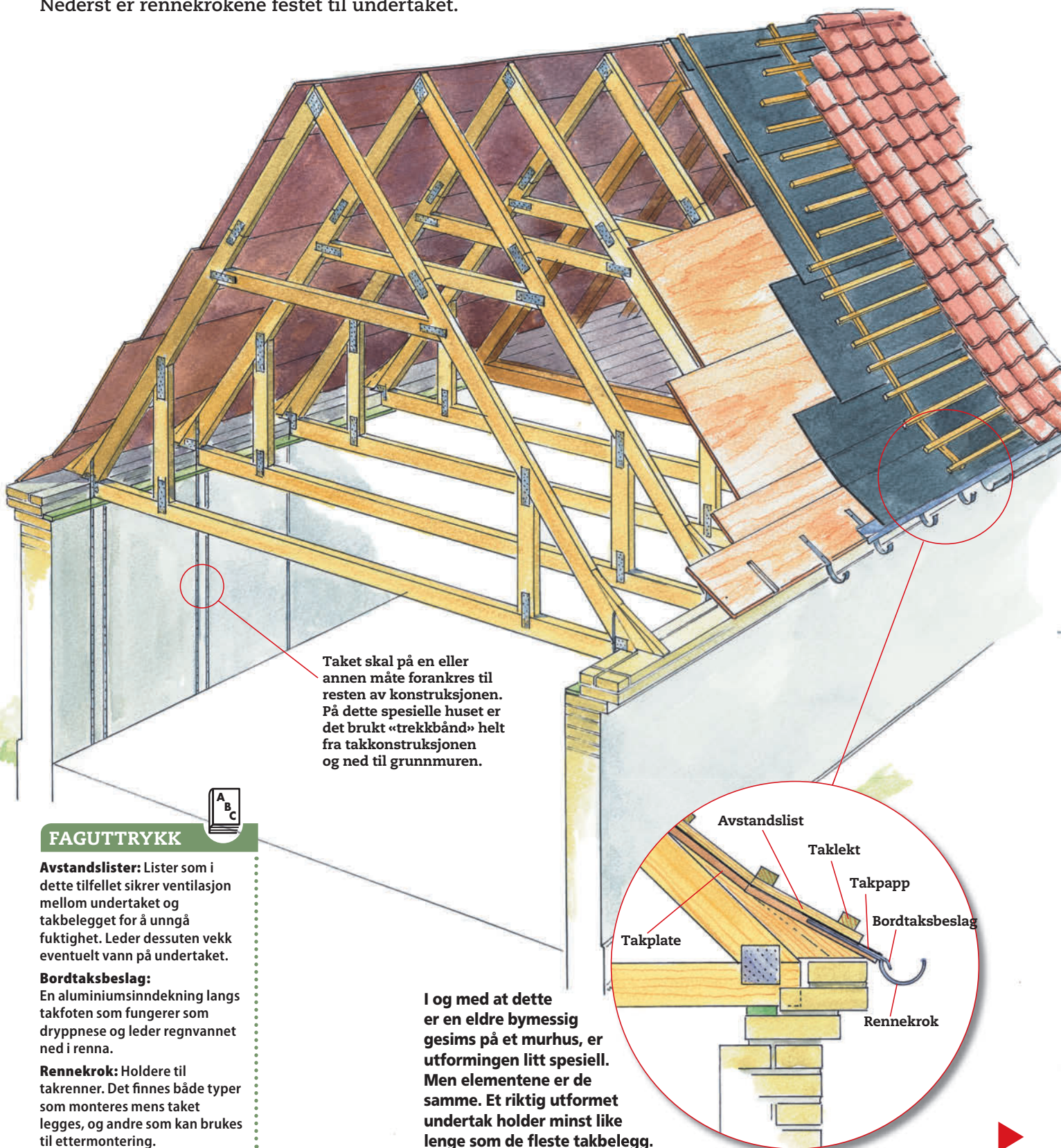
3 Platene skrus fast i sperrene med skruer med flate hoder slik at de ikke skader takpappen som legges oppå.

4 De øverste platene tilpasses og bankes på plass. Snart er det klart for legging av takpapp.

Slik ser taket ut innenfor

Undertakplatene er festet til sperrene og kles med takpapp.
Oppå er det lagt lekter som skal bære takbelegget.
Nederst er rennekrokene festet til undertaket.

Takpapp

Det faste undertaket skal kles med takpapp og helst så raskt som mulig for at vi skal slippe å legge på presenninger.

Her bruker vi takpapp med ei limstripe slik at det er nok å fjerne en plastfoliestrimmel og så trykke banene sammen. Dessverre var vi ikke klar over at pappen var av en type som måtte varmes opp for å klebe. Derfor måtte vi ut for å låne en gassbrenner. Ild sammen med takpapp er egentlig bare arbeid for fagfolk, bl.a. på grunn av brannfaren. Så her måtte det utvises stor forsiktighet.

Også her er det en fordel å være to om arbeidet.

1 Den første banen med takpapp rulles ut og legges på plass.

Underkanten limes fast til bordtaksbeslaget av aluminium.

2 Overkanten festes med en stiftepistol – eller som her med en stiftehammer.

3 Vi sørger for at det blir et godt omlegg loddrett og passer på å forskyve skjøtene slik at de ikke blir liggende på samme sted oppover.

4 De 10 cm med klebende overlapping varmes opp. Limet lukker samtidig de små hullene som stiftene har laget i takpappen.

5 Vi spikrer trykkimpregnerte lister loddrett på taket før lektene monteres. De gir avstand mellom lektene og undertaket slik at det blir ventilasjon.

Regnvær

De fleste av bildene i denne reportasjen er tatt i oppholdsvær. Det kommer ikke av at vi hadde usedvanlig gode kontakter med værgudene, men bare av at fotografier i regnvær blir dårlige. For det regnet ikke så få ganger mens vi holdt på. Derfor måtte taket ofte dekkes med presenninger. Under arbeidet med undertaket ble presenningene dratt over taket i takt med at arbeidet gikk framover. Da var det lett å få alt dekket til hver gang regnværet kom.

Vanligvis er det nødvendig å ha presenninger på lur under våre værforhold.

VIKTIG

Sørg for ventilasjon – både mellom undertaket og takbelegget, og mellom undertaket og eventuell isolasjon. Manglende ventilasjon er en av hovedårsakene til alvorlige og dyre råteskader.

SIKKERHET

Bruk av åpen ild er farlig. Så tenk over hvordan du håndterer brenneren. Legg den ikke fra deg på et brennbart underlag.

Takpappen legges med omlegg og stiftes oppe, og limes nede. Denne typen må varmes opp, men takpapp finnes også i en selvklebende utgave.

På med taket

Har du først lagt undertak, er valget fritt: Du kan legge alt fra glassert tegltakstein til takplater på undertaket. Under alle omstendigheter er du godt sikret med det solide undertaket. Her ble det valgt et tradisjonelt tegltak til det gamle huset.

Les i neste nummer hvordan du legger tegltakstein oppå undertaket.